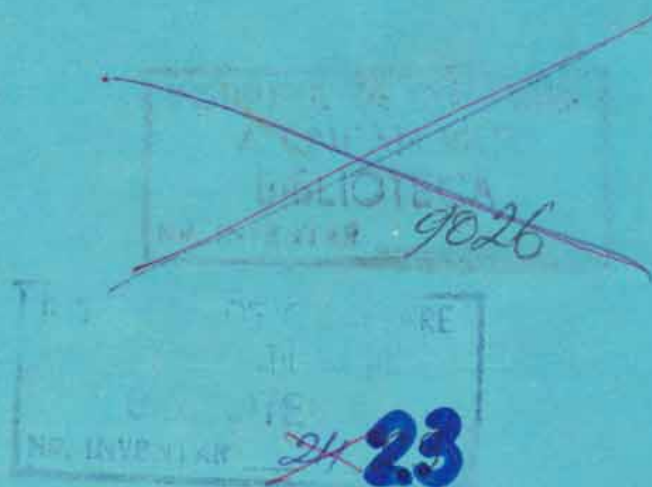

Studiu

SCHIȚĂ

PRIVIND STRATEGIA ÎNFĂPTUIRII ECONOMIEI DE PIATĂ IN ROMÂNIA

mai 1990

S C H I Ţ Ă
privind
STRATEGIA ÎNFĂPTUIRII ECONOMIEI DE PIAŢĂ
ÎN ROMÂNIA

INSTITUTUL DE CERCETARE A CALITĂŢII VIEŢII
CENTRUL DE INFORMARE ŞI DOCUMENTARE
PENTRU POLITICI SOCIALE ŞI CALITATEA VIEŢII
Calea 13 Septembrie nr. 13, sector V Bucureşti

Coordonator
academician **Tudorel Postolache**

III. CADRUL GENERAL AL POLITICII SOCIALE

PRINCIPIILE POLITICII SOCIALE ÎN PROCESUL TRANZIȚIEI

Politica socială trebuie concepută ca un sistem dinamic, în funcție de realizarea obiectivului global de creștere a calității vieții. Ea nu trebuie să fie strict reactivă, defensivă, în raport cu problemele cu care colectivitatea se confruntă, ci și **constructivă**, orientată spre crearea condițiilor pozitive ale creșterii calității vieții. La baza politicii sociale vor fi așezate o serie de principii prioritare promovate în mod intercorelat.

1. Promovarea unui set de **priorități** și fixarea, pentru fiecare etapă, a unor obiective **realizabile**, care să evite poziții utopice și promisiuni demagogice, fără acoperire economico-financiară.

2. Politica socială trebuie realizată în cadrul unui **proces democratic** în stabilirea priorităților, în distribuția resurselor și în mod special în controlul utilizării lor.

3. Multiplicarea resurselor economice. Politica socială a colectivității nu trebuie să se reducă la resursele bugetului statului, inevitabil limitate. Acestora trebuie să li se adauge resurse economice mobilizabile la nivelul localităților, al întreprinderilor, sindicatelor, dar și cele pe care le pot oferi organizațiile de întrajutorare reciprocă și filantropice. Va trebui stimulată asumarea de către întreprinderi a unor funcții sociale legate atât de asigurarea condițiilor de viață ale salariaților — sprijin în construirea de locuințe, asigurarea unui venit decent, reciclare profesională — cât și de protecție a consumatorului și a mediului.

4. Identificarea și utilizarea resurselor non-economice de creștere a calității vieții (natură, mediu uman interpersonal, organizare socială, umanizare a muncii, cultură, instruire) care pot contribui esențial la generarea unei vieți de calitate, a sentimentului de împlinire.

5. Utilizarea unei multitudini de forme coerente de activitate și metode de intervenție directe și indirecte, la toate nive-

lurile de organizare socială: național, local, unități economice, individual.

6. În rezolvarea problemelor sociale grave, politicile sociale trebuie să aibă în vedere mijloace, căi și tehnici care să ducă la eliminarea, iar nu la perpetuarea lor. Politicile sociale nu trebuie deci să stimuleze atitudini pasive, de resemnare, să transforme grupuri și persoane în dependenți de ajutorul social, ci să stimuleze o atitudine activă de autosusținere.

7. Urmărirea continuă a eficienței programelor de politică socială, evitarea tendințelor de birocratizare, rutinizare etc., care conduc la efecte secundare adesea contrare așteptărilor.

Creșterea cheltuielilor cu caracter social impune o preocupare specială pentru eficiența cu care fondurile sînt utilizate în acest domeniu; se impune formarea de specialiști în managementul programelor sociale și de organisme independente de analiză continuă a eficienței acestora.

8. Abordarea complexă a calității vieții omului, în care, pe lângă satisfacerea la nivel mediu european a necesităților fundamentale (alimentație, încălzire etc.) să fie luate în considerare (cu acoperirea financiară corespunzătoare) și alte aspecte esențiale:

a) **Învățămînt de calitate**, orientat atât spre formarea profesională, cât și pentru formarea umană și civică, înalt diferențiat ca forme, flexibil, adaptabil la dezvoltarea cunoștințelor și la cerințele economiei. Egalitatea șanselor este un principiu pe care întregul învățămînt se va întemeia; se va mări substanțial numărul de burse acordate elevilor și studenților.

b) **Încurajare și suport pentru creșterea și educarea copiilor**. Se va desfășura o politică demografică activă, orientată spre încurajarea planingului familial și a dimensionării familiei în raport cu posibilitățile ei de asigurare a unei educații adecvate și a condițiilor normale de viață pentru toți membrii ei. Sistemul alocațiilor pentru copii va trebui modificat în ceea ce privește atât criteriile de acordare

(mărirea venitului pe membru de familie și a venitului capului de familie, vârsta copilului, durata perioadei de studii), cât și volumul său. Se vor diversifica prestațiile familiale: mese gratuite acordate preșcolarilor și elevilor, mărirea numărului de locuri în creșe și grădinițe, sporirea sprijinului financiar de către stat al acestora. Introducerea unor facilități mai mari în acordarea de concedii pentru îngrijirea copiilor.

c) **O politică specială de suport pentru tineri:** sprijin pentru pregătirea școlară și profesională, pentru integrarea lor socială și profesională, locuri de muncă, suport pentru întemeierea gospodăriilor printr-un sistem avantajos de credite.

d) **Multiplicarea posibilităților de manifestare și împlinire a personalității prin cultură, informare și instruire, timp liber, sport.** Participarea la cultură în diferite forme reprezintă nu doar un factor economic important, ci totodată o resursă esențială a calității vieții.

e) **Protecția mediului înconjurător.** Vechiul regim ne-a lăsat moștenire grave probleme ecologice, 8—10% din suprafața țării prezentând un grad semnificativ de poluare. Soluționarea lor necesită investiții prioritare, evaluate la circa 83 miliarde lei pe perioada 1991—1995. Asimilarea de noi tehnologii va trebui efectuată prin respectarea cu strictețe a exigențelor ecologice, în condițiile adoptării unei noi legislații a protecției mediului.

PROTECȚIA FAȚĂ DE DEZECHILIBRELE ECONOMICE ȘI SOCIALE ÎN PERIOADA DE TRANZIȚIE

Un obiectiv primordial al strategiei tranziției îl reprezintă minimizarea și compensarea costurilor sale economice și sociale și — în acest cadru general — protecția grupurilor și segmentelor sociale expuse în mod deosebit unor efecte negative.

1. În cadrul modificării sistemului economic, un rol important revine **lichidării mecanismelor de nivelare a veniturilor**, așezării pe baze economice a raporturilor dintre sat și oraș, soluționării unor probleme sociale acute; toate acestea presupun creșterea masei veniturilor.

Această sporire a veniturilor întâmpină însă limitele relativ înguste ale ofertei de mărfuri pe piața internă, datorită insuficienței producției indigene actuale de bunuri de consum, ca și posibilităților restrânse de a se majora importurile pe seama unor exporturi eficiente din punct de vedere valutar.

Mecanismele pieței vor interveni tot mai mult și în formarea veniturilor individuale, cu o dilatare considerabilă a ecartului acestora. Apare justificată, de aceea, instituirea **salariului minim** care să fie corelat cu **minimul de trai**. Stabilirea salariului minim urmează să fie însoțită de reglementări juridice care să statueze raporturile dintre personal și întreprindere, să asigure utilizarea rațională a forței de muncă (inclusiv în condițiile restrîngerii volumului de activitate al unității).

Absența plafonării veniturilor individuale trebuie dublată de o impozitare atenuat progresivă, diferențiată însă în raport de destinația cheltuielilor (pentru stimularea investiției unei părți din venituri) în interesul societății.

2. Volumul cheltuielilor sociale inevitabil va crește, dată fiind necesitatea rezolvării unor urgențe ce nu suportă amânare — sporirea fondurilor alocate asistenței medicale, învățămîntului, majorarea pensiilor mici și altele.

Nivelul tot mai mare al acestor cheltuieli, ca și necesitatea întăririi controlului social asupra utilizării lor raționale vor impune **diversificarea surselor de finanțare** (la care urmează să contribuie nu numai bugetul de stat, ci și unitățile economice, sindicatele, alte organizații). În general, vor trebui elaborate măsuri care să determine și să stimuleze asumarea de către întreprinderi a unor funcții sociale (legate de standardul de viață al colectivității respective, protecția mediului ambiant etc.).

3. Dificultăți deosebite ridică **dezechilibrul pieței interne**, care — preluat într-o proporție sau alta de la sistemul monopolist statal — tinde să se amplifice în prima etapă a tranziției (datorită creșterii veniturilor bănești ale populației, în condițiile ofertei limitate de mărfuri), generînd puternice **tendințe inflaționiste în**

economie. În cazul persoanelor defavorizate (familii cu mulți copii, familii des-completate, bătrâni fără pensie sau cu pensii foarte mici, handicapați, orfani) se va organiza un sistem de asistență socială care va oferi compensări în bani, bunuri și servicii, în mod diferențiat în funcție de necesitățile respectivei persoane sau familii. În perioada de tranziție, în condițiile liberalizării sistemului de prețuri, statul va mai menține sub control prețurile la o serie de bunuri și servicii importante, pentru asigurarea unui minim de trai decent. În cazul în care prețurile la aceste bunuri și servicii totuși vor crește, anumite categorii ale populației vor primi compensații bănești adecvate.

4. Retehnologizarea ramurilor și așezarea fermă a economiei noastre pe principiile pieței libere vor elibera la început personal care trebuie resorbit rapid prin extinderea serviciilor, în mod special a turismului, a agriculturii, prin înființarea de noi întreprinderi, dar și prin alte căi, ca de exemplu: programe de lucru cu timp parțial, practicarea unui regim mai elastic al pensionărilor pentru diferitele categorii, inclusiv recurgerea la pensionări anticipate în funcție de vîrstă, vechime în muncă, profesie și sex, întreruperea muncii din motive de sănătate sau îngrijirea familiei, cu păstrarea drepturilor și a continuității etc.

Cu toate acțiunile îndreptate spre crearea de noi locuri de muncă, este foarte probabil ca șomajul să afecteze unele părți ale masei de salariați, cu deosebire în sectoarele supuse unor profunde schimbări structurale. Apare, de aceea, necesară stabilirea unui sistem clar de sprijinire materială a celor rămași fără lucru: indemnizație de șomaj, asigurarea condițiilor pentru recalificare, facilități pentru deplasarea în alte localități etc. Acest sistem, pe lângă funcțiile sale pur sociale, trebuie să urmărească reîncadrarea cât mai rapidă în muncă a persoanelor temporar disponibilizate.

Proiecțiile dezvoltării ramurilor economiei naționale urmează să ofere agenților economici estimări cu privire la evoluția necesarului de personal (reduceri, cerințe suplimentare) din diferite ramuri, facili-

tînd astfel soluționarea într-un mod nou, anticipativ, a problemei șomajului, prin programele de reciclare.

CALCULE ESTIMATIVE ȘI SCENARIU MACROECONOMICE ÎN VEDEREA ASIGURĂRII OBIECTIVELOR POLITICII SOCIALE

1. Calculele estimative pentru proiecția dezvoltării României în perioada următoare pornesc de la premisa că depășirea crizei moștenite de la vechiul regim și tranziția la economia de piață trebuie să se realizeze concomitent cu creșterea nivelului de trai al populației; o primă etapă a acestui proces ar putea fi atingerea, la indicatorii de bază, a unui nivel comparabil cu cel **mediu european** (detaliile metodologice sînt conținute în lucrările de fundamentare).

În proiectarea indicatorilor macroeconomici s-a admis că P.I.B. — ca rezultat al introducerii rapide a mecanismelor moderne ale economiei de piață — se va înscrie, începînd cu 1991, într-o dinamică ascendentă, cu ritmuri medii anuale de 3,5—3,8%.

2. În acest cadru, estimările au în vedere înlăptuirea unor ample programe de modernizare a economiei naționale, avînd ca direcții de bază **dezvoltarea susținută a agriculturii și informatizarea tuturor sectoarelor de activitate. Retehnologizarea** industriei se va reflecta într-o valorificare mai eficientă a resurselor materiale și energetice, precum și în ridicarea competitivității produselor românești pe piețele externe. Corespunzător tendințelor economiei moderne, **sectorul terțiar** — cercetarea științifică, proiectarea și informatica, învățămîntul, turismul, transporturile și telecomunicațiile, circulația mărfurilor, cultura și arta, ocrotirea sănătății, serviciile de gospodărie comunală și locativă, serviciile personale, cele financiar-bancare și de administrație etc. — își va spori ponderea în produsul intern brut (în mod corespunzător, vor interveni modificări în structura populației active pe ramuri).

Ca o expresie a integrării intense a României în economia mondială, raportul dintre volumul exportului și produsul intern brut va crește.

Asigurarea resurselor necesare — din punct de vedere tehnologic și financiar — pentru modernizarea rapidă a economiei românești este posibilă în condițiile unei ample asistențe din partea statelor avansate și a organismelor economice internaționale. S-a luat în calcul o atragere de capital străin, sub formă de investiții directe, de circa 8 miliarde dolari în perioada 1990—1996 și de circa 1 miliard dolari anual în continuare. De asemenea, s-a avut în vedere și contractarea de credite externe pentru **achiziționarea de utilaje, echipamente și tehnologii de vîrf**, precum și pentru constituirea unei rezerve valutare corespunzătoare.

Resursele destinate **acumulării brute**, de 190—215 miliarde lei anual, corespund unei rate medii a acumulării în produsul intern brut creat de 23—24% (care se situează în apropierea nivelurilor înregistrate în ultima perioadă de Austria, Finlanda, Italia).

Accelerarea proceselor de **modernizare a economiei naționale** — prin încorporarea masivă a tehnologiilor avansate — se va reflecta în evoluția principalilor indicatori de eficiență economică ; în calcule s-au luat în considerare creșteri ale produsului intern brut pe o persoană activă,

pe unitatea de acumulare brută și pe tona de combustibil convențional de energie primară consumată.

3. **S-au estimat 8 variante**, diferențiate în funcție de anul în care se atinge consumul pe locuitor care ar permite realizarea standardului mediu european, **la indicatorii de bază** (prima variantă în 1995 și ultima în 2002).

Variantele I—IV asigură acest obiectiv mai repede, adică în 5—6 ani, dar cu prețul acumulării unei datorii externe relativ ridicate. Datoria se atenuază în cazul variantelor V și VI.

Variantele VII și VIII, dimpotrivă, se caracterizează prin niveluri relativ reduse ale datoriei externe (la finele intervalelor apar chiar solduri valutare active), în condițiile când durata atingerii obiectivului menționat se prelungește la 11—12 ani.

Din diversele variante calculate, optăm pentru cele moderate din punctul de vedere al volumului angajamentelor externe.

4. În mod sintetic, indicatorii de bază la consum, învățămînt, sănătate, condiții de muncă se pot înscrie în următorii parametri (care asigură niveluri comparabile cu mediile europene) :

	1989	1990	Proiecție (pentru ultimul an al fiecăreia din variante)
A. Produse alimentare (consumul mediu anual pe locuitor)			
— carne și produse din carne — kg	50,4	63,9	75,0
— pește și produse din pește — kg	6,6	8,1	12,0
— lapte și produse din lapte (exclusiv unt) — kg	138	160	180
— ouă — bucăți	228	250	280
— zahăr și produse din zahăr — kg	24,0	31,4	35,0
— legume și produse din legume — kg	131,1	151,0	165,0
— cartofi — kg	71,1	80,0	80,0
— cereale în echivalent făină (inclusiv orez) — kg	164,4	165,0	130,0

	1989	1990	Proiecție (pentru ultimul an al fiecăreia din variante)
B. Înzestrarea cu bunuri de folosință îndelungată (bucăți/1000 locuitori)			
— aparate radio	285	304	515
— televizoare	191	210	355
— frigidere	176	195	310
— mașini de spălat rufe	148	155	255
— autoturisme	50	53	73
— aspiratoare de praf	76	82	164

C. La celelalte capitole ale indicatorilor sociali s-a estimat următoarea evoluție :

	1989	1990	Proiecție
Învățămînt			
— Ponderea populației școlare în totalul populației		20,0	20,4
— Ponderea populației școlare în grupa de vîrstă corespunzătoare		62,6	65,8
— Numărul total al elevilor la 10 000 locuitori		1 926	1 940
— Numărul elevilor ce revin la un cadru didactic		21,8	18,9
— Numărul studenților admiși în anul I la 10 000 locuitori		19	29 (în 1995) 53 (în 1999/2000)
— Numărul studenților la 10 000 locuitori		77	118 (în 1995/1996) 211 (în 1999/2000)
Sănătate			
— Număr de locuitori la un medic		548	502 (în 1995) 460 (în 1999/2000)
Condiții de muncă			
— Durata săptămînii de lucru (ore)	46	40	40
— Număr mediu anual de zile concediu de odihnă și libere/om	88	128	128

Atingerea standardului mediu european urmează să se realizeze eşalonat la diferite grupe de bunuri. Prima urgență o reprezintă alimentația și energia (termică și electrică), pentru care s-au luat măsuri deosebite încă din 1990, ce vor fi amplificate în viitorii 2—3 ani. De reținut că —

în ceea ce privește durata săptămînii de lucru, precum și numărul anual al zilelor libere și de concediu de odihnă — obiectivul menționat se realizează din 1990. În mod prioritar se vor acoperi, de asemenea, necesitățile din sfera ocrotirii sănătății și învățămîntului.